

GÜLŞƏN ƏHMƏDZADƏ
Lənkəran Dövlət Universitetinin
Lənkəran Həzi Aslanov 50
gulshenzulfuqarzade@gmail.com

İ.ŞIXLININ "DƏLİ KÜR" ROMANINDA OMONİM, SINONİM VƏ ANTONİMLƏR.

Xülasə

Məqalədə İ.Şıxlının "Dəli Kür" romanı dil-üslub cəhətdən araşdırılır. Məqaləni yazmaqda əsas məqsəd sinonim, omonim və antonimlərin "Dəli Kür" romanından gətirilən nümunələr əsasında izah olunmasıdır. Xüsusi olaraq romandakı omonim, sinonim və antonimlər nəzərdən keçirilir. Burada omonim, sinonim və antonimlər barədə qısa nəzəri məlumatlar verilməklə yanaşı, əsərdən hər birinə aid konkret nümunələr verilir. Çoxmənalı sözlərlə omonimlərin fərqi izah olunur. Bu fərq nümunələr əsasında göstərilir. Həmçinin paronim, omoqraf, sinonimik cərgə, tam antonimlər, nisbi antonimlər və s. kimi terminlərin də izahı verilir və nümunələr əsasında aydınlaşdırılır. Sinonimlərin əsas xüsusiyyətləri olan məna ümumiliyi və üslub çalarlığı da məqalədə əks olunmuşdur. Bədii üslubda antonimlərdən təzad kimi istifadə olunması qeyd olunmuşdur. Məqalədə antonimlər nitq hissələri əsasında təsnif olunmuşdur. Üslubi antonimlik haqqında məlumat verilir. İnkər şəkilçilər vasitəsilə yaranan üslubi antonimlik nümunə əsasında izah olunur. Qeyd olunur ki, dil materialları baxımından diqqəti cəlb edən bu əsərdə omonim, sinonim və antonimlər əsərin həm bədii, həm də sənətkarlıq məsələlərinin əlvanlaşmasına xidmət edir. Sinonim, omonim və antonimlərin bədii üslubda işlənərək əsərin təsir gücünü artırdığının şahidi oluruq. Məqalədə omonim, sinonim və antonimlərin nitqi daha ifadəli və ahəngdar etdiyi aydın şəkildə nəzərə çatdırılır.

Açar sözlər: omonimlər, sinonimlər, antonimlər, söz, "Dəli Kür", isim, feil, dil, üslub.

"Dəli Kür" böyük Azərbaycan yazıçısı İsmayıl Şıxlının geniş oxucu kütləsinin rəğbətini qazanmış və XIX əsrdə baş verən mürəkkəb tarixi proseslərin Azərbaycan xalqının həyatında əmələ gətirdiyi əsaslı dəyişiklikləri realitəsinə göstərən əsərdir. Dil və üslub baxımından diqqəti cəlb edən "Dəli Kür" romanı omonim, sinonim və antonimlərin zənginliyi ilə seçilir.

Omonim sözü yunan sözü olub, dilimizə rus dili vasitəsilə keçmişdir. Omonim yunanca homos-oxşar və onyma-ad deməkdir [4, s. 24]. Omonimlərin əmələ gəlməsi prosesi dilimizdə yeni hadisə deyil. Azərbaycan dilində omonimləşmə hesabına lüğət tərkibinin zənginləşməsi prosesi onun qədim dövrlərindən mövcud olmuşdur. Bu hadisə, xüsusilə bu gün isim və feillərə mənsub sözlərdə özünü göstərir [3,s.21]. Omonimlər leksik mənaları müxtəlif, qrammatik mənaları həm eyni, həm də müxtəlif olan eyni fonetik tərkibli, tələffüz və yazılışca fərqlənməyən sözlərdir [5,s.55]. Yazılışı eyni, vurğusunun yerini dəyişməklə səslənməsi, tələffüzü müxtəlif olan sözlər omonim sayılır. Məs; qoyun, alma və s. Belə sözlər omoqraf adlanır. Bundan başqa aşağıdakı sözlər də omonim kimi götürülə bilməz:

- 1.Ümumi və xüsusi isimlər: yasəmən, lalə.
- 2.Yazılışı və tələffüzü eyni olan, lakin kökləri müxtəlif olan sözlər.
- 3.Xüsusi isimlər.

Dilimizdə elə sözlər də vardır ki, onlar yalnız bir səs fərqi ilə bir-birindən seçilir. Bu cür sözlərə paronimlər deyilir. Məs: mətn, nəfs və s.

Çoxmənalı sözlərdən fərqli olaraq omonimlər yalnız həqiqi mənada olur [2,s.73]. "Dəli Kür" romanında omonimlərə aşağıdakıları nümunə kimi göstərə bilərik. Məsələn;1.Zərnigar xanım özü də hiss etmədən gəlib yarğanın **qaş**ına çatdı [1,s.6], 2.O, özü də hiss etmədən yuxulu uşaq kimi gah gülümsünür, gah da **qaş**larını çatıb ciddiləşirdi [1,s.313].Bu cümlələrdəki **qaş** sözü

omonimdir. Birinci cümlədə **qaş** sözü yarğanın qabaq tərəfi mənasında, ikinci cümlədə isə insanın bədən üzvü kimi işlənmişdir. Hər iki nümunədə **qaş** sözü isimdir.

1. Ay ana, kimdir sənın qazanına baxan? Qoy hamı elə bilsin ki, biz də ocağa xörək asmışıq, **çay** dəmləmişik [1, s.86], 2. **Çayın** sinəsi qabarıb qalxdı, qollar ağız-ağıza qovuşdu, adalar yox oldu [1, s.505]. Hər iki nümunədə **çay** sözü isimdir. Birinci cümlədə içki mənasında, ikinci cümlədə coğrafi termin kimi işlənmişdir.

1. O, əlini **üzünə** çəkib saçını geri elədi. Qızarmış gözünü Zərnigar xanıma zillədi [1, s.64]. 2. Güləsər əvvəlcə çox çırpındı. Adaya çatan kimi özünü suya atdı. **Üz**ü keçmək istədi [1, s.89]. **Üz** sözü birinci nümunədə insanın bədən üzvü kimi, ikinci nümunədə isə hərəkət bildirən feil kimi işlənmişdir.

1. Onun məlul-müşkül görkəmi qurğuşun silqətli **daş**ları da əridərdi [1, s.65]. 2. Su **daş**ıb hər yeri, o taydakı meşəni, sahildəki cələni, yaxındakı kənd evlərini ağzına aldı, yarğanları vurub dağıtdı, hər yer suya qərq oldu [1, s.505]. **Daş** sözü birinci nümunədə isim, ikinci nümunədə feil kimi işlənmişdir.

1. **Göyün** üzündə süzən saysız-hesabsız qızlarquşunun səsi bir-birinə qarışmışdı [1, s.83]. 2. Hamı arabanın yanına, elə **göy** otluğun üstünə gəbə salmışdı [1, s.85]. Birinci nümunədə göy cismi, ikinci nümunədə rəng mənasında işlənmişdir.

1. Onlar **at**ları xalxala saldılar [1, s.154]. 2. Tuta bilmədik, ağa, mən qabağını kəsənəcən özünü suya **at**dı [1, s.163]. Birinci nümunədə heyvanı, ikinci nümunədə isə hərəkəti bildirir.

1. Darvazanın ağzında dayanıb qaranlığa hürən **it**lər zingildəyib susdular [1, s.163]. 2. Amma nədənsə Mələyi görəndə hər şeyi unudur, müvazinətini **itirir**, oyuncağa dönürdü [1, s.192]. Birinci nümunədə isim, ikinci nümunədə isə feil kimi işlənmişdir.

1. Kəndin ortasındakı tərədə iri **tut** ağacının kölgəsində, böyük bir mərəkə vardı [1, s.176]. 2. Cahandar ağa həyadanmı yoxsa, xurcunun ağırlığındanmı nədənsə qulağının dibinəcən qızaran Mələyin qolundan **tut**du [1, s.188]. Birinci nümunədə ağacın növünü, ikinci nümunədə isə hərəkət feilini bildirir.

1. Hələ tezdır, qoy **ay** doğsun [1, s.33], 2. **Ay** qız, **ay** Güləsər, dur çardağın üstünə palaz sər [1, s.33]. Bu nümunələrdən birincisində **ay** sözü nitq hissəsinə görə isim, ikincisində isə çağırış nidasıdır.

1. **Qoy** mən düşüm sənın səhəngini doldurum [1, s.67], 2. Pakizə küncdəki iri qara bülövü götürüb heybənin bir gözünə **qoy**du, taxtın üstündə yatan pişiyi də o biri gözünə saldı [1, s.259]. Birinci nümunədə **qoy** sözü əmr ədatı, ikinci nümunədə isə feil kimi işlənmişdir.

Omonimlər dilimizdə işləkliyi ilə seçilir və dilimizin lüğət sisteminin zənginləşməsində mühüm rol oynayırlar.

Sinonimlər gerçəkliyin eyni əşya, hadisə, əlamət və ya hərəkəti ilə bağlı olan, lakin onu müxtəlif formalarda adlandıran semasioloji hadisədir. Sinonimlər müxtəlif münasibətlərdə eyni bir əşyanın adı olub, səs tərkibinə görə fərqlənən və bütövlükdə öz oxşarlığını saxlayan sözlərdir. Məna ümumiliyi və üslub çalarlığı sinonimlərin əsas xüsusiyyətləridir. Sözlər arasında sinonimik münasibətin yaranması onların leksik mənaları ilə bağlıdır. Sözlərin leksik mənaları dəyişdikcə onların arasındakı sinonimik münasibət də dəyişir [5, s.80].

Sinonimləri təşkil edən sözlər eyni bir nitq hissəsinə aid olur və bu sözlərə bütün nitq hissələrində, ən çox isə isim, sifət, feil və zərflərdə təsadüf olunur [2, s.74].

Sinonimlər bir məfhumla əlaqədar olduğundan onların məna fərqi meydana çıxartmaq çətindir. Sözlərin sinonimliyini müəyyənləşdirərkən onlar arasında assosiativ əlaqəyə də fikir vermək lazımdır. Assosiativ əlaqə nəticəsində sözlər arasında sinonimik münasibət yaranır. Bu əlaqə əsasında təfəkkürdə əşya və ya hadisə başqa əşya və ya hadisəyə müəyyən əlamətinə görə oxşayaraq ikinci dəfə adlana bilər [5, s.80].

İşvə bilməz, **qəmzə** bilməz, **naz** bilməz,
Sevgi bilməz, söhbət bilməz, saz bilməz,
Söz eşitməz, qaş anlamaz, göz bilməz,
Ana, məni bir nadana verdilər,
Günahıma, babalıma girdilər [1, s.102].

Bu nümunədə **işvə, qəmzə, naz**, həmçinin **günah, babal** kimi sözlər arasında müxtəlif assosiativ əlaqənin bir cəhətinə görə sinonimik əlaqə meydana gəlmişdir.

Bir ümumi məna ilə əlaqədar olub, bir məfhumu müxtəlif şəkildə adlandıran, leksik-semantik variantlarına görə eyniləşən, mənaca yaxın sözlərə sinonimlər deyilir. Məsələn, Salatın onun **sorğu-suala** başlayacağından ehtiyat edərək susdu [1,s.67], Onun yerinə kim olsa elə lap mən özüm də olsam evə **dava-dalaş** salardım [1,s.305], Göytəpəlilərin arabaları ağız-ağıza qovuşan **sisli-dumalı** dağların arasındakı dərə ilə qijildayıb axan çayın sahilində dayanmışdı [1,s.85]. Hər ikisi **dinməz-söyləməz** yola düşdü [1,s.67]. Bu cümlələrdəki **sorğu-sual, dava-dalaş, sisli-dumanlı, dinməz-söyləməz** sözləri sinonimdir.

Bir məna qrupunu ifadə edən sözlər sinonimik cərgə adlanır. Sinonimik cərgədə iştirak edən sözlərin miqdarından asılı olaraq onların dairəsi geniş və ya dar olur. Sinonimik cərgədə sözlərdən biri dominant-aparıcı olmaqla əsas mənanı ifadə edir [2,s.75].

Titrəyir əllərim, tor görür gözüm,
Mənmi qocalmışam, ya zəmanəmi?
Dolaşmır cahanda **söhbətim, sözüüm**,
Mənmi qocalmışam, ya zəmanəmi? [1,s.435]

Yaxud:

Əşrəf bu söhbətlərin xoşa gəlmədiyini, bir az bundan əvvəl **qaşqabağı** gülən, mehriban çöhrəli Əhmədin **sifətinə** qışın boz, çovğunlu ruzigarını hiss etsə də, marağını boğubilmədi [1,s.138], Gözləri **dalgın** və **düşüncəli** idi [1,s.157], Gedin, ancaq bu işi **səssiz-küysüz** görün, mən sizə inanıram, əziz balalar [1,s.479], Dmitri Dmitriyeviç öz yerində **əyləşdi** və qonağa kürsüdə **oturmağı** təklif etdi [1,s.391], Məni niyə bədbəxt elədin? **Yurduma-yuvama** niyə su saldın? [1,s.25], O, sonuncu arvadı ilə **haqq-hesabını** kəsəndən sonra öz kəndlərindən evləyə bilməyəcəyini başa düşüb birbaşa yuxarı dağ kəndlərinə getmiş və orada Mələyi görüb elçi düşmüşdü [1,s.30], Həmişə **mal-qara** örüşdən qayıdanda həyəətə çıxıb, əli belində, qulluqçulara göstəriş verən, inəklərin südünü bir yana yığıdırıb eyməyə çəkdirən, **toyuq-cücəni** rahatlayıb, itlərin yalına belə göz qoyan Zərnigar xanım indi yerindən tərpənmədi [1,s.41], Həmişə **gül-çiçək** içində üzən kəpənəklər necə də gözəl idilər [1,s.75], Axşam qaranlığında həyətdə dolaşan nökrələr, örüşdən qayıdan malları görmür, **dana-buzov** səsini, **qoyun-quzu** mələşməsini də eşitmirdi [1,s.121], Kişi fikrini toplayıb, müəyyən qərara gələ bilmirdi. Oğlu onu **odsuz-ocaqsız** yandırır [1,s.122], Təpələrin ətəyindən qalxan boğanaq **toz-torpağı** göyə sovurub, yay kimi burula-burula yuxarı qalxdı və yolun ortasında xeyli dayandıqdan sonra üzünü aşağı, Kürə doğru süründü [1,s.139], Bacısının son anda üzünə zillənmiş **lal** baxışı, durğun göl kimi **sakit** dayanan iri qumral gözləri, sifətindəki məzəmmət dolu təbəssüm beynində əbədi həkk olunmuşdu [1,s.216], O öz övladını **qollu-budaqlı** iri palıd ağacı kimi möhkəm görmək istəyirdi [1,s.233], **Hədə-qorxu** lazım deyil, cənab pristav, ayda-ildə canişinin kefi durub bir dəfə ova çıxacaq deyən, camaatın yerini əlindən almazlar [1,s.300]. Nə bilim, ay qağa, **dilim-ağzım** qurusun, ağıma gəlir ki, birdən sənə cadu eləyərlər, səni yolundan azdırarlar [1,s.321], **Səs-küy** yavaş-yavaş binələrin üst tərəfindən aşağı endi [1,s.354], Onun **əl-qol** atıb çabalamağına fikir vermədilər [1,s.358], Cahandar ağanı birdən-birə **titrəmə** götürdü. Kişi nə qədər çalışdısa da, əllərinin, çənəsinin **əsməsini** dayandıra bilmədi. Sanki, onu **saxtalı, boranlı** qış günündə **buzlu** suya saldılar [1,s.382], **Tüstü-duman** içində ata baxdı [1,s.390] və s. kimi cümlələrdə sinonim sözlər işlənmişdir, Hətta bəzən gənclik ehtirası və marağı ilə nə isə tezliklə bir iş görməyi, çevriliş etməyi, **həbsxanalara, zindanlara** belə düşməyi arzu edirdilər [1,s.424], İnsanların şüurunu **oyatmaq**, vicdanını **hərəkətə gətirmək** bizim birinci vəzifəmizdir [1,s.425].

Antonimlər əsasən kəmiyyət və keyfiyyət, zaman və məkan məzmunlu məfhumların əks cəhətlərini ifadə edən müxtəlif tərkibli sözlərdir [5,s.100]. Antonim sözlər bədii dildə, xüsusilə şeir dilində təzad yaradan ən əsas vasitə olaraq özünü göstərir. Antonimlərə az və ya çox olmaq şərti ilə nitq hissələrinin hamısında təsadüf olunur.

1.İsim olan antonimlər: Kimi kitabı əlində tutub əzbər şeir deyən yoldaşını yoxlayır, kimi **sual-cavab** edir, kimi bir tərəfə çəkilib narın torpağın üstündə misal həll edirdi [1,s.447]. **Yerlə**

səma birləşmiş kimi görünürdü [1,s.80]. Kim insanlar arasında **ögey-doğmalıq** salıb?[1,s.141]. Necə deyirlər **xəstə** sağalası olsa **təbib** qənşər gələr [1,s.159]. Yaxşı, ağıllı ol.Bir **qız** bir **oğlanındır**, elə şeydən ötəri dava salmazlar [1,s.80]. Vur niyə durubsan? **Əlin-ayağın** niyə titrəyir, arvadı öldürməyə nə var ki? [1,s.13]. Qaranlıq qarışıb **əl-ayaq** yığışandan sonra Zərnigar xanım yan otağa çəkildi [1,s.41], Səhərlər **yorğan-döşəyi** sərmək adı ilə çardağın üstünə çıxıb hərlənir, Cahandar ağagilin həyətinə boylanmaqdan yorulmurdu [1,s.89]. Darıxmamaq üçün uşaqları başıma yığıb **yazı-pozu** öyrədirəm [1,s.156]. Biz cəhənnəm, heç olmasa bizdən sonra gələnlər yaxşı dolansınlar, **xeyiri şərdən** seçə bilsinlər [1,s.330]. Daş səkilərdə, torpaq yollarda **gediş-gəliş** azalmışdı [1,s.442].

2.Sifət olan antonimlər: İşdir, o geri qayıtsa, ya **ölüsünü**, ya da **dirisini** mənə gətirin [1,s.165]. **Pis-yaxşı** bir kişiyə ərə getmişdim [1,s.165]. Adam da **doğma** balasını **yad** qızdan ötəri ayağının altına salıb çığnayırdımı? [1,s.305]. Adam bir iş görəndə əməlli-başlı fikirləşər, **böyüyə-küçüyə** məsləhət edər [1,s.106].

3.Say olan antonimlər: **Az-çox** rus dilini bilən uşaqlarla görüşmüş, onlarla söhbət edərək altımışa qədər adamın razılığını almışdı [1,s.155]. Deyəsən, bir az **artıq-əskik** danışdım [1,s.140]. **Azdan-çoxdan** bir şey tapıb bişirər, atası ilə Çərkəzi yedizdirərdi [1,s.280].

4.Feil olan antonimlər: Qarnı doyan çəpişlərin çəmənləkdə **atılıb-düşməsi** Kürün sahilindən belə görünürdü [1,s.73]. Samovarlar **dolub-boşalandan** sonra ortalığa iri sinilərdə plov gəldi [1,s.200]. Demək, bundan sonra onların dediyi ilə **oturub-duraq**, onlara boyun əyək [1,s.304]. Cahandar ağa dinmədi. Hıçqırığını boğmağa çalışdığından çiyinləri **qalxıb-endi** [1,s.306]. Yolda **gəlib-gedən** olmadığını bilməyə çalışırdı [1,s.376]. Arançı qardaş, xoş gördük, oralarda nə **var**, nə **yox**? [1,s.381], Mina xala dayandı, baxdı və bir anın içində on-onbeş illik yola **gedib-qayıtdı** [1,s.404].

5.Zərf olan antonimlər: Tavandan asılmış otuzluq lampa **sağa-sola** gedib ləngərlədi [1,s.120]. Qocalar deyirlər ki, düz bir il **gəcəli-gündüzlü** işləyəndən sonra yol hazır oldu [1,s.129]. Əvvəlcə **cəsarətsizcəsinə**, sonra isə **inamla altdan-yuxarı** Kipianinin üzünə baxdı [1,s.453]. Allah sənə insaf versin, acığın tutub gözün qızıışanda heç **irəlini-gerini** fikirləşmərsən [1,s.305]. Camışlar, inəklər ürküdülmüş kimi **ora-bura** qaçışıb mələşirdilər [1,s.307]. Sürü ilə yaylağa qalxan qoyunların, qatarlaşan arabaların, ilxıların, **atlı-piyada** hərəkət edən aran adamlarının əlindən tərpnəmək olmurdu [1,s.316]. Hər **axşam-səhər** talalarda qırqovul qaqqıldayır, meşəxoruzları banlaşır[1,s.439].

Əksliyin dərəcəsinə görə,antonimlər iki cür olur-mütləq və nisbi antonimlər.Əksliyin dərəcəsinə görə,mənaca bir-birinə tam əks olan antonim sözlərə mütləq antonimlər deyilir: Sünnilər **sağ** tərəfə,şialər isə **sol** tərəfə keçsin[1,s.451]. Əksliyin dərəcəsinə görə mənaca bir-birinə tam əks olmayan antonimlərə nisbi antonimlər deyilir [5,s.112]. **Xristianlar** birbaş kilsəyə, **müsəlmanlar** isə öz ibadət xanalarına,marş![1,s.451].

Bəzən sözün məzmununda inkar şəkilçisi və digər şəkilçilər hesabına üslubi antonimlik yaranır ki, bu morfoloji antonimlik üslubi xarakter daşıyır. Belə sözlərdə inkarlıq bildirən şəkilçilər düşən kimi sözdə inkarlıq da itir və belə sözlər antonim sayılmır: Ala-toranda çökəklərdə adam **olub-olmadığını** yoxlayırdı [1,s.54], Yoldaşlarını oyatmaq, onlardan bir-bir kitab **görüb-görmədiklərini** soruşmaq istədi [1,s.446].

Antonimlər dilimizin lüğət tərkibinin zənginləşməsində müəyyən rol oynayır.Belə ki,mürəkkəb sözlərin bir qismi antonim sözlərin birləşməsi nəticəsində düzəlir.Antonim sözlərin dildə yaranmasına səbəb bizi əhatə edən aləmin özünün ziddiyyətli olmasıdır.

Nəticə etibarlı ilə deyə bilərik ki, "Dəli Kür" romanı təkcə İ.Şıxlı yaradıcılığında deyil, ümumazərbaycan ədəbiyyatında dil-üslub və sənətkarlıq cəhətdən seçilən əsərlərdən biridir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

- 1.İ.Şıxlı "Dəli Kür", Bakı, "Qanun",2014.
- 2.İ.Qəribli.Azərbaycan dili.Bakı,2009.

- 3.S.Cəfərov.Müasir Azərbaycan dili.II hissə.Leksika.Bakı, "Şərq-Qərb",2007.
- 4.S.Cəfərov.Müasir Azərbaycan dili.Leksika.Bakı, "Maarif", 1970.
- 5.Həsənov H.Ə.Müasir Azərbaycan dilinin leksikası.Bakı,Bakı Universiteti nəşriyyatı,2001.
- 6.Həsənov H.Müasir Azərbaycan dilinin leksikası.Bakı,1978.

Г.Ахмадзаде.

Омонимы, синонимы и антонимы романа "Дели Кюр" И.Шыхлы

Резюме

Статья исследуется с точки зрения языка по роману Исмаиля Шыхлы "Дели Кур". Основная цель написания статьи - объяснить синонимы, омонимы и антонимы на основе примеров из романа «Дели Кюр». В романе в частности рассматриваются омонимы, синонимы и антонимы. Здесь кроме кратких теоретических сведений об омонимах, синонимах и антонимах, также даются конкретные примеры. Объясняется отличие омонимов от многозначных слов. Эта разница показана на примерах. А также пароним, омограф, ряд синонимов, полные антонимы, относительные антонимы и т.д. некоторые термины также объясняются и разъясняются на основе примеров. Основные признаки синонимов, близость по значению но разность по написанию и звучанию тоже описываются в статье. Отмечено использование антонимов как контраст в художественном стиле. В статье антонимы распределены по частям речи. Дается информация о стиле антонимов. На примере объясняется стиль антонимов появившийся при помощи отрицательных суффиксов. Отмечается, что в этом произведение, которое привлекает внимание с точки зрения языковых материалов омонимы, синонимы и антонимы служат для освещения (разноцветности) как художественных, так и профессиональных решений. В произведении наблюдаем повышенную эффективность работы в художественном стиле синонимов, антонимов и омонимов . Отмечается, что в этом произведение, которое привлекает внимание с точки зрения языковых материалов омонимы, синонимы и антонимы являются одновременно как художественными так и для овладения навыками мастерства. В статье омонимы, синонимы и антонимы выражены в более четкой форме, которая является более выразительной и гармоничной.

Ключевые слова: омонимы, синонимы, антонимы, слово, "Дели Кур", существительные, глагол, наречие, язык, жанр.

Homonyms, synonyms and antonyms in the novel "Dali Kur" by I.Shikhli

Summary

"Dali Kur" by Ismail Shikhli is investigated according to its language-style in the article. The main purpose for writing this article is the explanation of homonyms, synonyms and antonyms according to the samples taken from the novel "Dali Kur". Specially, homonyms, synonyms and antonyms are viewed in the novel. In additions, giving short theoretically information about homonyms, synonyms and antonyms, there are concrete examples about each of them in the work. The difference between polysemantic words and homonyms is explained. The difference is shown with examples. And also paronym, omography, synonymic line, full antonyms, relative antonyms and etc. terms are explained. They are explained on the basis of articles. The main features of synonyms which are common in meaning and stylistic shade are reflected in the article. The use of antonyms as contradiction in the artistic style is mentioned. In the article antonyms are classified by means of parts of speech. The information is given about stylistic antonymnees. Stylistic antonymnees which is formed with negative suffixes is explained with samples. It is noted that in this work which draws attention to the language materials, homonyms, synonyms and antonyms serve to the beauty of both handicraft artistic views of the work. We are witnessing that the use of synonyms, homonyms and antonyms in the artistic style makes the novel much more effective. In the article the speech of homonyms, synonyms and antonyms are taken into account more expressively and harmoniously.

Key Words: homonyms, synonyms, antonyms, word, "Dali Kur", noun, verb, adverb, language, style.

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 02.04.2019

Çapa qəbul olunma tarixi: 13.04.2019

Filologiya elmləri doktoru, professor İslam Qəribli tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur